

FORMOVANIE DOKUMENTAČNÉHO CENTRA PÔŠT V BRATISLAVE A V BANSKEJ BYSTRICI V 80. AŽ 90. ROKOCH 20. STOROČIA

RICHARD R. SENČEK

SENČEK, Richard R. The establishment of the Post Office Documentation Centre in Bratislava and Banská Bystrica in the 1980s and 1990s. *Historický časopis*, 2018, 66, 2, pp. 311-331, Bratislava.

The author devotes his attention to the most recent period of history and the establishment of the so-called documentation centres in Slovakia after 1982, the division of property between the Slovak and Czech republics after 1993 and the effort to transform the Post Office Documentation Centre into a museum. It was a reaction to the long-term absence of cultural institutions, in contrast to the Czech Republic, where the situation was incomparably better. After the origin of the Slovak Republic, the documentation centres actively participated in the division of joint property. However, their position was not equal to that of the museums in the Czech Republic, and this was later expressed in an effort to completely liquidate them. Some of them, for example, the Post Office Documentation Centre, were successfully transformed into museums. In this way, Slovakia gained several technically oriented museums, which are still working to fill in the blank spaces in the documentation of the history of society. The account ends around 1997–2000, when the centre moved to Banská Bystrica and was definitively institutionalized as a museum.

Key words: Slovak Post Office. Documentation Centre. Post Office Museum. Division of property of Czecho-Slovakia. Postage stamp creation. Philately. Museums. Bratislava. Banská Bystrica.

Dokumentačné centrum

Poštové múzeum dnes patrí medzi etablované kultúrne inštitúcie nielen v Banskej Bystrici, ale aj na celom území Slovenska. Žiaľ, najmä pre svoju polohu a nevýraznú činnosť bolo ľuďmi, predovšetkým Banskobystričanmi, dlho opomínané. Daná skutočnosť sa premietla aj do povedomia verejnosti, ktorá dlho vnímala múzeum ako neznáme alebo nové. Pritom história Poštového múzea siaha až do 80. rokov 20. storočia a samotné múzeum v Banskej Bystrici vzniklo 1. marca 2000. Predchodcom Poštového múzea bolo Dokumentačné centrum, ktoré vzniklo v Bratislave.

Revolučné udalosti v roku 1968 boli utlmené a v konečnom dôsledku neprinesli do spoločnosti požadovaný vietor zmeny. Ostalo len veľmi málo výdobytkov, ktoré mali pozitívny trend. Jedným z nich bolo nové federatívne usporiadanie Československa. Po potlačení progresívnych hnutí nastalo obdobie normalizácie a útlaku. V 80. rokoch sily totalitného zovretia mierne povolili. Slovenská časť Československa síce získala vo federatívnom štáte formálnu rovnocennosť, praktický výkon moci bol však iný, pre Slovensko veľmi negatívny. Formálne síce riadili spoločnosť slovenské ministerstvá a inštitúcie, tie však podliehali centrálnym, ktoré boli v Prahe a rozhodovali na základe vlastných priorít. Tie boli zvyčajne v rozpore so snahami Slovenska, ale v súlade v českými orgánmi na rovnakej úrovni. Podobná situácia bola aj v oblasti kultúry a dokumentácie techniky, t. j. aj v oblasti pošty.

Ľudia na Slovensku pociťovali potrebu existencie niektorých analogických inštitúcií, aké existovali v Českej republike, a porovnateľná situácia bola aj v múzejnej a dokumentačnej oblasti vo sfére pošty a poštovníctva. V Českej republike existovalo Poštovní muzeum v Prahe, ktoré malo dlhodobú tradíciu, viažucu sa až k počiatkom Československa. Na Slovensku síce existovali snahy o založenie múzea alebo pracoviska, či oddelenia, ktoré by sa venovalo pošte a poštovníctvu, no nijaká významnejšia inštitúcia nevznikla. Čiastočne sa zbierkotvornej činnosti v tejto oblasti venovalo iba Technické múzeum v Košiciach, ale nie na takej úrovni, akú by spoločnosť vyžadovala.

Situácia sa pozvoľne začala meniť, keď vláda Slovenskej socialistickej republiky prijala uznesenie č. 200 zo dňa 1. júla 1981 k návrhu zabezpečenia komplexnej dokumentácie obdobia výstavby socializmu v SSR.¹ Dôležitou časťou uznesenia boli *Zásady zabezpečenia komplexnej dokumentácie obdobia výstavby socializmu v SSR*, v ktorých v časti III. bola zavedená povinnosť pre výrobné a nevýrobné organizácie dokumentovať svoju činnosť. Bolo stanovené, že organizácie „sú povinné zhromažďovať a uchovávať doklady o svojej činnosti a jej výsledkoch v poňatí a rozsahu zodpovedajúcej cieľom dokumentácie stanoveným v časti I. odst. 2 a odovzdať ich v stanovených termínoch do príslušných dokumentačných centier, ktorými sú v zmysle časti I. ods. 3 archívy, knižnice a múzeá, vrátane podnikových dokumentačných centier podľa časti IV. odst. 3 b“.²

-
- 1 Archív Slovenskej pošty, a. s., Poštového múzea. (ďalej A-SP-PM) – Krabica (ďalej k.) č. I. Zložka/Názov písomnosti (ďalej z/n): Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996., č. m.: 1422/1981. *Uznesenie Vlády Slovenskej socialistickej republiky z 1. júla 1981 k návrhu zabezpečenia komplexnej dokumentácie obdobia výstavby socializmu v SSR*.
  - 2 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Zásady zabezpečenia komplexnej dokumentácie obdobia výstavby socializmu v SSR*, s. 3.

Zároveň v odseku 2 určovala, že tieto organizácie spravidla zriaďujú vlastné dokumentačné centrá, a iba ak takéto centrum nemajú, až potom sú povinné odovzdávať doklady dokumentačným centrom mimo organizácie.³

Na základe tohto uznesenia začali mnohé organizácie na Slovensku zriaďovať svoje dokumentačné centrá, archívy, knižnice alebo podnikové múzeá. Úspešnými príkladmi sú: Dokumentačné centrum obchodu, ktoré vzniklo v Podunajských Biskupiciach a bolo začlenené do organizačnej štruktúry reklamného podniku ERPO. Neskôr sa transformovalo na Múzeum obchodu. Železničné múzeum vzniklo roku 1983 ako organizačná zložka niekdajšej Správy Východnej dráhy ČSD v Bratislave. Väčšina pôvodných dokumentačných centier však zanikla krátko po roku 1989.

Na danú skutočnosť zareagovalo aj Ústredné riaditeľstvo spojov v Bratislave, ktoré poverilo výstavbou dokumentačného centra spojov na Slovensku JUDr. Štefana Gazdu. Nová línia, ktorou sa vytvorenie takejto ustanovizne uberalo, bolo vytvorenie pražskej pobočky Poštovního muzea v Bratislave. Prvé rokovanie sa uskutočnilo 7. septembra 1982 medzi Štefanom Gazdom a PhDr. Pavlom Čtvrtníkom, vtedajším riaditeľom Poštovního muzea v Prahe. Stretnutie dopadlo úspešne, keďže Poštovní muzeum súhlasilo so zriadením pobočky pri dodržaní týchto podmienok:

1. Ústredné riaditeľstvo spojov v Bratislave požiada o súhlas na vytvorenie pobočky a vypožičanie exponátov;
2. Pobočka bude metodicky riadená Prahou, ale organizačne, hospodársky bude spadať pod riaditeľstvo v Bratislave;
3. Od roku 1983 riaditeľstvo v Bratislave zabezpečí 2 pracovníkov;
4. Vyžiada sa stanovisko Slovenského historického ústavu pri SAV;
5. Pre pobočku sa zabezpečia priestory o výmere 100 m², mzdy vo výške 200 tis. Kčs, financie na fotodokumentáciu vo výške 40 000 Kčs a na nákup starožitností ďalších 40 000 Kčs.⁴

Ústredné riaditeľstvo spojov s návrhom súhlasilo a 11. novembra 1982 ústredný riaditeľ Ing. Ondrej Kováč sa s danou koncepciou obrátil na námestníka ministra spojov v Prahe doc. Ing. Ivana Lašku, CSc.⁵ Taktiež sa zachoval

---

3 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Zásady zabezpečenia komplexnej dokumentácie obdobia výstavby socializmu v SSR*, s. 34

4 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Záznam o jednaní*. 10. septembra 1982, s. 1.

5 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *ÚR-156-1982 List pre nám. ministra spojov Doc. Ing. Ivana Lašku – návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea Praha pričlenené k RP Bratislava*. 11. novembra 1982.

návrh listu z 5. novembra 1982, podľa ktorého mal podnikový riaditeľ Riaditeľstva pôšt (RP) v Bratislave Ing. František Jurik požiadať o súhlas na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave. Adresovaný bol ústrednému riaditeľovi spojov v Prahe Ing. Oldřichovi Kolářovi, CSc.⁶ Snaha Ústredného riaditeľstva spojov v Bratislave zriadiť pobočku múzea bola nepopierateľná. O tri mesiace neskôr, 10. februára 1983, zaslala Ondrej Kováč Ivanovi Laškovi *Návrh na vytvorenie a organizačné členenie Pobočky Poštového múzea Praha v Bratislave*.⁷ V dokumente sú už načrtnuté konkrétne vzťahy, organizačné členenie aj metodické smerovanie dokumentačnej činnosti. Z neskorších dokumentov vyplýva, že Ivan Laška na tento list vôbec nereagoval.⁸ Zároveň sa v zložke zachoval aj návrh listu ústredného riaditeľa spojov Ing. arch. Jozefovi Vichelovi, riaditeľovi odboru múzeí, pamiatok a ochrany prírody Ministerstva kultúry SSR. List je zaujímavý najmä preto, že sa v ňom uvádzajú konkrétne priestory, ktoré vyčlenilo riaditeľstvo plánovanej pobočky poštového múzea. Mali výmeru 180 m² a boli na vtedajšej Pugačovovej (dnes Františkánskej) ulici.⁹ Zároveň sa začalo hovoriť aj o výstavných priestoroch.

Žiaľ, ústredné orgány v Prahe zvyčajne nereagovali na žiadosti z Bratislavy alebo stretnutia presúvali, prípadne podmieňovali ďalšími súhlasnými stanoviskami.¹⁰ Štefan Gazda však vyvinul mnoho aktivít nielen vo veci založenia pobočky poštového múzea, ale aj v samotnej dokumentácii. Oslovil jednotlivé riaditeľstvá pôšt aj iné inštitúcie, ktoré mohli ponúknuť vhodné zbierkové predmety,¹¹ a začal aktívne pripravovať priestory, ktoré boli pri prevzatí nevyhovujúce a museli byť upravené, a tiež prvú expozíciu. Keďže ani po dvoch rokoch sa vo veci zriadenia pobočky veľa nedosiahlo, ústredné riaditeľstvo spojov sa vy-

-
- 6 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Návrh listu*. 5. novembra 1982. Písaná poznámka uvádza, že dokument bol prerokovaný 9. novembra 1982 s pripomienkami.
  - 7 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. 156-ÚR-1982-II. vyb. [Bez názvu] 10. februára 1983.
  - 8 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. [List] č. 3 254-Pl-1983 súčasť Referátneho hárku č. 3254 úsek PL 1983 *Návrh na konzultáciu vo veci zriadenia pobočky Poštového múzea*. Adresované riaditeľke RP Praha Ing. Márii Koubovej.
  - 9 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Návrh listu ústredného riaditeľa spojov*. [Bez názvu] ručne datovaný: 21. marca 1983, s. 2.
  - 10 Ospravedlňujúce odpovede sa zachovali predovšetkým od Ing. Márie Koubovej, riaditeľky RP Praha.
  - 11 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Návrh listu ústredného riaditeľa spojov na niektorých riaditeľov*. č. j. 2535-ÚR-83/15. 3. 1983. List bol odoslaný Ing. Ondrejom Kováčom dňa 18. marca 1983.

dalo podľa Štefana Gazdu vlastnou cestou: „*Keďže podaný návrh počas dvoch rokoch nebol doriešený a Poštové múzeum Praha ako ústredné pracovisko celoštátneho významu so svojou pobočkou vo Vyšnom Brode je pomerne vzdialené a v Slovenskej socialistickej republike niet pracoviska na spojoch, na ktorom by boli sústredené informácie o histórii spojov na Slovensku, ústredné riaditeľstvo spojov Bratislava preto využilo v roku 1984 uznesenie vlády SSR č. 200/81 a poverilo Riaditeľstvo pôšt Bratislava, aby pre realizáciu citovaného uznesenia vlády SSR zriadilo dokumentačné centrum spojov na dokumentovanie histórie vývoja spojových organizácií Ústredného riaditeľstva spojov od ich vzniku po súčasnosť.*“¹²

Dňa 6. septembra 1984 bol vypracovaný informatívny dokument, v ktorom sú podrobne rozpísané požiadavky na realizáciu dokumentačného centra. Vypracoval ich Štefan Gazda, ktorý je v materiáli označený ako pracovník prevádzkového laboratória. V tomto čase boli vykonávané stavebné úpravy, ale existovalo už aj libreto expozície. Z neho vyplýva, že dokumentačné centrum požadovalo zakúpenie 15 vitrín a 39 panelov. Celkové finančné náklady na stavebné úpravy, výstavu a mzdy boli vyčíslené na 617 000 Kčs s predpokladom, že dokumentačné centrum začne svoju činnosť 1. júla 1985.¹³

Napriek problémom, akými boli organizovaný výkup šrotu a zber papiera, ktoré zlikvidovali mnohé cenné dokumenty a zbierkové predmety, podarilo sa, pri vynaložení veľkého úsilia, zozbierať rôzne listinné materiály a predmety. Veľkú pomoc poskytlo podľa Štefana Gazdu v tomto období aj Poštovní muzeum v Prahe a Ústredná správa múzeí a galérií v Bratislave. Prvá expozícia bola pripravovaná v priestore s rozlohou 140 m². Rozdelená bola do piatich častí:

1. vývoj pošty, telegrafu, telefónu a bratislavských pôšt;
2. spojový život v prvej Československej republike;
3. protifašistický odboj v rokoch 1943 – 1945 a účasť spojárov v SNP;
4. povojnové obnovenie spojov v rokoch 1945 – 1948;
5. socialistické spoje po jednotlivých päťročniciach.¹⁴

Dokumentačné centrum spojov múzejného typu (DC), ako znie presný názov, vzniklo na základe listu ústredného riaditeľa spojov Ing. Ondreja Kováča,

---

12 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. GAZDA, Štefan. *Výstavba dokumentačného centra spojov na Slovensku*, s. 2.

13 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Zpráva do vedenia riaditeľa Riaditeľstva pôšt Bratislava*. č. 2511 – MTZ + ÚV – 84. (Správa bola schválená dňa 14. septembra s. riaditeľom Františkom Jurikom.)

14 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. GAZDA, Štefan. *Výstavba dokumentačného centra spojov na Slovensku*, s. 3-4.

označeného čj: 10.496/1984.¹⁵ Vedúcu úlohu v riadení DC mala Rada DC, ktorá prvýkrát zasadala 5. novembra 1985.¹⁶ Prvá rada sa skladala z týchto členov: „Ing. Mária Hlinková, Ing. Robert Martinko, Ing. František Sadecký – všetci z ústredného riaditeľstva spojov. Ďalej sú v nej Ing. Alexandra Nechojdomová CSc., PhDr. Katarína Gáňová z riaditeľstva pôšt a PhDr. Viera Pilátová, historička z mestského múzea Bratislava.“¹⁷ Rada na svojom prvom zasadnutí schválila ideový zámer expozície a navrhla hlavné body smerovania zbierkotvornej činnosti.¹⁸ Druhé zasadnutie rady sa konalo 14. mája 1986.¹⁹ Dokumentačné centrum bolo pre verejnosť oficiálne otvorené 8. novembra 1985 a verejnosti bolo sprístupnené v januári 1986 s tým, že návštevné dni boli určené na stredu a piatok.²⁰

Z listu Štefana Gazdu si môžeme urobiť aj predstavu o ostatných priestoroch dokumentačného centra, ktoré malo k dispozícii ešte jednu miestnosť s rozlohou 20 m². V tejto miestnosti, ktorá mala slúžiť na dokumentáciu, bola zriadená knižnica a študovňa, pričom na stenách boli umiestnené zozbierané vývesné štíty. Knižnica v tom čase vlastnila 213 kníh a bulletinov, ďalej tam bolo umiestnených približne 8 000 fotografií, ktoré však neboli spracované. Ďalšia miestnosť patrila vedúcemu dokumentačného centra a mala rozlohu 13 m². Tam boli uložené najstaršie listiny, mapová časť zbierky i knihy o dejinách pôšt a poštovníctva, ako aj vlastné knižné výstupy. Centrum²¹ malo v roku 1984 spracovaných 870

-
- 15 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. GAZDA, Štefan. *Správa o činnosti dokumentačného centra spojov pri riaditeľstve pôšt Bratislava za rok 1986*. Správa je datovaná 11. februára 1987, s. 1.
  - 16 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. [List bez názvu] č. j. 2642-DC-1985.
  - 17 Zložka/Názov písomnosti: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. GAZDA, Štefan. *Správa o činnosti dokumentačného centra spojov od jeho vzniku po dnešok*, s. 2. Datovaná: 24. jún 1986. – príloha, s. 1.
  - 18 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Zápisnica zo zasadnutia Rady dokumentačného centra spojov konaného dňa 5. novembra 1985*, s. 1-2.
  - 19 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Pozvánka*. Značka: 1342-DC-1986. Datované: 24. apríla 1986.
  - 20 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. GAZDA, Štefan. *Správa o činnosti dokumentačného centra spojov pri riaditeľstve pôšt Bratislava za rok 1986*. Správa je datovaná 11. februára 1987, s. 2.
  - 21 V tom čase bola v dokumentoch používaná rôzna terminológia. Možno predpokladať, že v DC nebola metodicky používaná múzejná terminológia a pojmy boli používané náhodne. Preto často vznikajú nejasnosti. Zbierkové predmety sú niekedy vykazované ako exponáty, zbierkové predmety či dokumenty a podobne. Evidencia je provizórna a tak v prehľadoch vznikajú rozpory, keďže sú pri sčítovaní používané rôzne metodiky. Pri uvádzaní počtov sa zásadne a rigorózne dodržiava pojmológia uvádzaná v pôvodných dokumentoch bez ohľadu

predmetov, „z čoho sú exponáty z poštovej prevádzky a PNS v počte 155 kusov, z telekomunikačnej prevádzky 82 kusov, mapy 52, historické dokumenty 67, fotografie na paneloch 301, knihy v počte 213“.²²

V nasledujúcom roku múzeum evidovalo 1 091 predmetov (bez 8 000 kusov nespracovaných fotografií) s tým, že v počte je zahrnutých aj 250 kusov fotografií v archíve, bez nich by bol počet predmetov 841. Podľa tejto správy DC prijalo v roku 1985 96 návštevníkov.²³ Celková využívaná plocha DC sa zvýšila na 204,2 m².²⁴ O tom, že Štefan Gazda sa snažil viesť DC moderným a progresívnym smerom, svedčí aj existencia akvizičných plánov. V dokumentácii sa zachoval napríklad *Plán zbierkotvornej činnosti na rok 1986*. Týkal sa piatich základných záujmových skupín, z toho tri boli z oblasti akvizície zbierok. Skupiny boli rozdelené do 25 podskupín. Bod IV sa venoval zabezpečeniu zbierkotvornej činnosti a v bode V boli definované lokality záujmu.²⁵ Treba povedať, že tento progresívny trend sa po vzniku registrovaného múzea nepodarilo udržať a akvizičný plán sa podarilo múzeu obnoviť až na prelome rokov 2016/2017. K 31. decembru 1986 malo dokumentačné centrum vo svojich zbierkach 914 predmetov. Je pravdepodobné, že ide len o spracované predmety, vzhľadom k počtu uvedenému za predchádzajúci rok. Centrum evidovalo v roku 1986 celkovo 468 návštevníkov, z toho cca 40 % boli pracovníci spojov.²⁶ Štefan Gazda bol v získavaní nových predmetov do múzea veľmi iniciatívny. Svedčí o tom množstvo zachovanej korešpondencie, ktorá za obdobie 1984 až 1990 predstavuje približne 0,02 bm.²⁷

V poradí tretie zasadnutie Rady DC sa konalo 30. septembra 1987.²⁸ Predmetom rokovania bola opätovne najmä správa o činnosti a plán práce. Dokumentač-

---

na jej oprávnenosť.

- 22 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. GAZDA, Štefan. *Výstavba dokumentačného centra spojov na Slovensku*, s. 5.
- 23 Správa uvádza aj počet návštevníkov za rok 1986, a to 244. Údaj zodpovedá návštevnosti do 24. júna 1986, keď bola správa vypracovaná.
- 24 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. GAZDA, Štefan. *Správa o činnosti dokumentačného centra spojov od jeho vzniku po dnešok*, s. 2, datovaná: 24. jún 1986.
- 25 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Plán zbierkotvornej činnosti pre rok 1986*, s. 1-2.
- 26 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. GAZDA, Štefan. *Správa o činnosti dokumentačného centra spojov pri riaditeľstve pôšt Bratislava za rok 1986*. Správa je datovaná 11. februára 1987, s. 2.
- 27 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Zbierkotvorná činnosť a zápožičky r. 1984 – 1997. Súbor listov, RH a ďalšej korešpondencie.
- 28 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 –

né centrum po celé obdobie úspešne nadobúdalo zbierkové predmety a zvyšoval sa počet návštevníkov, čo dokumentujú zachované správy. Počet zbierkových predmetov v roku 1987 bol 960, o rok neskôr 1 221. Najviac pribudlo kníh a fotografií.²⁹ Počet návštevníkov v roku 1987 bol 508, o rok neskôr 834. Správa uvádza aj počet predmetov zapísaných do evidencie. Tieto čísla sú však iné, než boli pôvodne uvádzané. Rozdiel mohol vzniknúť tým, že pôvodne sa evidovali nesppracované predmety, prípadne časť z týchto predmetov bola vyradená. Opravené počty zaevidovaných predmetov sú takéto: roku 1986 bolo zapísaných 500 predmetov, roku 1987 ich bolo 870 a roku 1988 už 1 108.³⁰

Aj keď dokumentačné centrum nebolo múzeom (iba inštitúciou múzejného typu), plnilo viaceré funkcie múzea aj nad rámec svojho poslania. Právom je možné povedať, že hlavným iniciátorom bol JUDr. Štefan Gazda. Roku 1988 začalo DC naplňať aj vedecké ambície múzea, keď sa podieľalo na usporiadaní celoslovenskej vedeckej konferencie pri príležitosti 450. výročia vzniku poštovníctva na Slovensku, ktorá sa konala 9. až 10. novembra 1988. Podujatie organizovalo Ústredné riaditeľstvo spojov v Bratislave.³¹ Táto udalosť sa prejavila aj na zvýšenej návštevnosti. Tá však už nasledujúci rok poklesla na 662 návštevníkov. Počet exponátov v roku 1989 bol 1 409 a asi 6 000 ešte nesppracovaných snímok. V evidencii bolo zapísaných 1 302 exponátov so 107 duplikátmi.³²

Revolúcia v roku 1989 priniesla do našej spoločnosti veľké zmeny. Spoločne s pádom skostnateného a nefunkčného režimu sa postupne začali meniť aj vnútorné podnikové štruktúry. Dokumentačného centra sa tieto zmeny dotýkali zvyčajne len okrajovo, nutné však bolo zmeniť socialistickú koncepciu výstavy. K prvej výraznej zmene došlo 1. septembra 1990, keď z DC odišiel Štefan Gazda a na jeho miesto nastúpil Mgr. Konštantín Vrábel. Štefan Gazda sa však aj naďalej aktívne zapájal do činnosti DC a pravidelne bol prizývaný na zasadania rady DC spojov.³³ Z jeho prvej správy o činnosti DC za rok 1990 vyplýva, že počet

---

1990; r. 1995, 1996. [Neoznačený list – pozvánka] číslo: 3003-DC/87.

- 29 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Správa o činnosti Dokumentačného centra spojov pri riaditeľstve pôšt Bratislava za rok 1988*, s. 1.
- 30 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Správa o činnosti Dokumentačného centra spojov pri riaditeľstve pôšt Bratislava za rok 1988*, s. 3.
- 31 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. [List bez názvu] číslo NP-1988.
- 32 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Správa o činnosti Dokumentačného centra spojov pri Riaditeľstve pôšt Bratislava za rok 1989*, s. 1-3.
- 33 A-SP-PM, k. č. III., z/n: Výstavy DCZT Bratislava 1984 – 1997. *Pozvánka na zasadnutie rady Dokumentačného centra spojov*, č. j. 915-DC-91. Datované: 15. 3. 1991, signované Ing. Jozef

zbierkových predmetov stúpol o 76 na 1 485, ale návštevnosť poklesla na 563 ľudí. Expozícia DC bola kompletne prepracovaná a znovuotvorená pre verejnosť 13. februára 1992.³⁴ Štatistiky z ďalších rokov sa nezachovali, nie sú zatiaľ známe, respektíve neboli robené. Dôvodom bola aj rekonštrukcia priestorov a expozície, ktorá bola vykonávaná v rokoch 1990 – 1992.³⁵ Konštantín Vrábek pracoval v DC ako jeho vedúci minimálne do 16. júla 1992. Týmto dátumom je signovaný zatiaľ posledný známy písomný dokument.³⁶

Delenie majetku Československa

Rozpad Československa priniesol do inštitúcií novovzniknutej Slovenskej republiky špecifické problémy. Dokumentačného centra sa týkalo hlavne delenie majetku, ktorý sa nachádzal v Poštovním muzeu v Prahe a podľa zákona 541/1992 Zb. jeho časť prináležala Slovensku. Prvé stretnutie spoločnej komisie Českej pošty, s. p. a Slovenskej pošty, š. p. sa uskutočnilo 17. februára 1992. Za slovenskú stranu viedol rokovania Štefan Gazda. Vzhľadom na značný objem majetku sa obe strany dohodli na jeho rozdelení podľa nasledujúcich oblastí:

- a/ *archiv poštovních cenin*
- b/ *200 sad čs. poštovních známek*
- c/ *mezinárodní výměna poštovních známek*
- d/ *trojrozměrné předměty.*³⁷

Následne 13. novembra 1992 bola uzatvorená Delimitačná zmluva medzi Federálnym ministerstvom hospodárstva – divíziou spojov a Ministerstvom dopravy, spojov a verejných prác Slovenskej republiky³⁸ a od nej sa odvíjala aj *Dohoda o dělení majetku Poštovního muzea a zásoby známek v HÚP Praha.*³⁹

Kmeť, riaditeľ.

- 34 A-SP-PM, k. č. III., z/n: Výstavy DCZT Bratislava 1984 – 1997. [Pozvánka] Datované: 13. februára 1992.
- 35 A-SP-PM, k. č. III., z/n: Výstavy DCZT Bratislava 1984 – 1997. *Správa o súčasnom stave Dokumentačného centra spojov*, s. 1. Odvodený dátum vzniku podľa textu je prelom rokov 1991/1992. Signovaný: K. Vrábek, ved. DC.
- 36 A-SP-PM, k. č. II., z/n: Zbierkotvorná činnosť a zápožičky r. 1984 – 1997. *Výpožičný reverz*. Datované 16. 7. 1992, signované Vrábek + nečitateľný podpis.
- 37 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Zápis č. 1 z jednání společné komise České pošty, s. p., a Slovenské pošty, s. p., pro účely dělení majetku Poštovního muzea*. Datované: 17. 2. 1992. Nesignované.
- 38 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Delimitačná dohoda s prílohami + oznámenie o uzatvorení delimitačnej zmluvy: Delimitačná dohoda medzi FMH a MDSVP SR*. Naša zn. S-24/7-92-T. Datovaný 23. 11. 1992; signovaný Ing. Peter Herkeľ, poverený riadením sekcie spojov.
- 39 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Dohoda o dělení majetku Poštovního muzea a zásoby známek v HÚP Praha*. Datovaný 22. prosince

V dokumente sa dohodlo delenie známok a trojrozmerných predmetov. Predmety sa mali deliť podľa toho, odkiaľ pochádzal zdroj, od ktorého predmet múzeum získalo. Základné delenie sa odvíjalo od medzištátnych dohôd. Pokiaľ to bolo možné, majetok sa delil v pomere 2 : 1. Slovenská strana už na prvom zasadnutí žiadala o vydanie obrazových návrhov na známky, ktoré vypracovali slovenskí akademickí maliari. Išlo o 21 akademických maliarov a 215 maľovaných obrazov od roku 1945 do roku 1990. Tento bod však bol od počiatku sporný.⁴⁰

Ministerstvo dopravy, spojov a verejných prác Slovenskej republiky do tímu pracovníkov zaoberajúcich sa delením majetku Poštovního muzea prizvalo odborníka na poštové známky a výtvarné návrhy, súdneho znalca Dr. Svätopluka Šablatúru, ktorý s ním aktívne spolupracoval. V predkladaných dokumentoch upozornil, že materiály a zoznamy, ktoré dostal od Poštovního muzea v Prahe sú nekompletné a ani po urgenciách sa situácia nezlepšuje.⁴¹ Problematickým bodom bolo aj odovzdanie trojrozmerných predmetov, z ktorých česká strana v prvej vlne pripravila 15.

Na ďalších stretnutiach sa delili najmä ceniny a známky. Zároveň bolo slovenskej strane odovzdaných aj 1 106 kusov pečiatok.⁴² V ďalšom období sa delili zahraničné známky, ktoré boli získané v rámci medzinárodnej výmeny Universal Postal Union (UPU)⁴³. Stav delenia majetku k 21. decembru 1994 hodnotí list riaditeľa Ing. Pavla Pažitnaja, v ktorom sa konštatuje, že k uvedenému dátumu delenie majetku nebolo ukončené, pričom sa uskutočnilo 16 preberacích konaní. Prevzaté boli len cudzie známky od 31 cudzích poštových správ v celkovom počte 45 959 kusov, zároveň bolo v 8 preberacích konaniach spolu prebratých 5 458 042 československých poštových známok v celkovej hodnote 34 693 338 Sk.⁴⁴

1992; signovaný: dva nečitateľné podpisy.

- 40 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. [List – bez názvu, adresovaný riaditeľovi Štefanovi Lopušnému]. Naša značka: 519/93. Datovaný 26. februára 93; signovaný: podpis [Dr. Gazda].
- 41 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. [List adresovaný: MDSVP] *Delenie Pošt. múzea – Dr. Šablatúra*. Naša zn. S-48/7-93-620. Datovaný 11. mája 1993; signovaný Ing. Mária Kaducová, riaditeľka odb. pošty a peňažnej služby. + [List bez názvu adresovaný: MDSVP] Naša zn. 133/313/94. Datovaný: 5. 12. 1994; signovaný: Ing. Mária Kaducová, riaditeľka odboru pošty.
- 42 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Zápis č. 9 z jednání společné komise České pošty, s. p., a Slovenské pošty, s. p., pro účely dělení majetku Poštovního muzea ze dne 3. 2. 1994*. Datované: 3. 2. 1994. Signované 5 x podpis.
- 43 Svetová poštová únia.
- 44 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. [List] *Dr. Šablatúra – delenie Poštového múzea*. Datovaný: 21. 12. 1994; Signovaný: Ing. Pavol Pažitnaj, riaditeľ štátneho podniku.

Problematické bolo najmä navrátenie slovenských trojrozmerných predmetov. Česká strana totiž vždy žiadala o zdokladovanie pôvodu predmetu a odovzdávajúceho, čo bolo prakticky nemožné. Preto aj v zápisoch sa vydanie trojrozmerných predmetov objavuje ojedinele. Ako uviedla Magda Juricová: „*Myslíme si, že nie je našou povinnosťou a ani nie sme na to zariadení a nemáme toľko pracovníkov, ktorí by ako Sherlock Holmes snorili po slovacikách nachádzajúcich sa v PM. Podľa nás je treba ešte raz si seriózne sadnúť nad problémom, poveriť určitých ľudí povinnosťou, ale aj právomocou a všetko znovu prejednať.*“ Česká strana taktiež odmietla deliť zbierky, ktoré sa nachádzali vo Vyšnom Brode, keďže celý objekt sa mal vrátiť cirkvi a reštituované majetky sa podľa nej delenia netýkali.⁴⁵

Delenie majetku nebolo úspešne dokončené ani v nasledujúcom roku. Na výzvu Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (MK 839 95-400) zo dňa 31. mája 1995, aby Dokumentačné centrum a známková tvorba (DCZT) obratom predložilo na zasadnutie komisie expertov svoje požiadavky vo veci delenia majetku,⁴⁶ DCTZ zareagovalo tak, že v odpovedi z 13. júna 1995 sa domáhalo vydania výtvarných návrhov a ryteckých dosiek 27 slovenských autorov, ktorí tvorili v období 1945 – 1986. Slovenská strana požadovala rytecké dosky aj v prípade, že ich vyhotovili na základe slovenských autorov českí rytci.⁴⁷ Česká strana však toto delenie odmietla s odôvodnením, že: „*Archiv výtvarných předloh, výrobní a tiskové dokumentace poštovních známek Československa z let 1918 – 1992 nelze dělit. V tomto případě nelze hovořit o rozdělení na kompaktní celky týkající se výlučně jedné ze smluvních stran, tj. ČR nebo SR. Je nezbytné ponechat archiv jako celek.*“ Česká strana síce dala plné kompetencie na užívanie slovenskej časti archívu, ale bez súhlasu českých orgánov ich slovenská strana nemohla vyviezť do zahraničia.⁴⁸ Takéto využitie však bolo pre slovenskú stranu, ktorá by pri každej domácej výstave musela robiť medzinárodnú výpožičku, prakticky bezcenné. Slovenská strana dostala iba farebné kópie, ktoré postupne česká strana vyhotovovala, ale na ktoré si musela slovenská strana dodávať vlastný papier.

45 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Informácia o stave delenia majetku Poštového múzea v Prahe, vyplývajúce z delenia majetku bývalej čs. federácie.* Datované: 26. 2. 1996; Signované: Dr. Magda Juricová.

46 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. [List MK SR – bez názvu]. Datovaný; 31. mája 1995; signovaný: Ing. arch. Ivan Móro, CSc., riaditeľ sekcie KP.

47 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. [List adresovaný MK SR – bez názvu]. Datovaný: 13. júna 1995, signovaný: PhDr. Magda Juricová, CSc., vedúca Dok. centra a známkovej tvorby. + prílohy.

48 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Dělení majetku Poštovního muzea mezi ČR a SR.* Naše značka: AS/3-1160/96. Datované: 3. 4. 1996. Signované: PhDr. Oldřich Sládek, CSc. vrchní ředitel sekce archivní správy MV.

Do júna 1996 bolo ukončené delenie archívu poštových cenín (3. februára 1994), 200 súborov československých známok (10. marca 1994) a delenie trojrozmerných predmetov (10. marca 1994), okrem tých, ktoré mohli byť ešte náhodou objavené. Stále prebiehalo delenie zahraničných známok. Slovenská strana namietala spôsob preukazovania práva na trojrozmerné predmety, keďže musela dokazovať ich pôvod len slovenská strana, namiesto toho, aby sa skontrolovali inventarizačné záznamy Poštovního muzea v Prahe. Právne oddelenie však upozornilo, že prípadný medzinárodný spor v tejto veci by bol finančne náročný a s odstupom troch rokov aj ťažko preukázateľný, keďže „...by sme museli preukazovať na základe dôkazných materiálov, ktoré nemáme k dispozícii“.⁴⁹ V dokumente je zároveň navrhnuté, aby sa problémy riešili novým spoločným rokovaním a vzájomnou dohodou, a upozornené na skutočnosť, že každé rokovanie je ukončené podpísanou zápisnicou, ktorá potvrdzuje správnosť delenia majetku.

K dňu 22. máju 1996 prevzala slovenská strana celkovo 5 620 495 tuzemských známok, 158 180 kusov zahraničných známok, 37 trojrozmerných predmetov, (do konca roka boli delimitované ešte 4 predmety) 145 kníh a 50 ks pečatidiel.⁵⁰ Podrobné inventarizačné záznamy sa nachádzajú v archíve Poštového múzea (PM).⁵¹ Na 38. spoločnom rokovaní však česká strana neuznala dodatok z 9. júna 1993 s tým, že nie je platný, nakoľko je v rozpore s ústavným zákonom č. 541/92Sb.⁵² Slovenská strana však všetky dohody považovala za platné. Magda Juricová neustále upozorňovala na problém nespravodlivého delenia majetku.⁵³ Nakoniec, v roku 1997 došlo k pozastaveniu delenia. Ministerstvo 4. marca 1997 uskutočnilo rokovanie s českou stranou. Sporné otázky sa však nepodarilo vyriešiť,⁵⁴ ale delenie opäť pokračovalo. Situácia sa nevyriešila ani na rokovaní

-
- 49 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Interné oznámenie: Stanovisko k deleniu majetku PM*. Datované: 22. 8. 1996; signované JUDr. Korbélyiová.
- 50 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Momentálny stav delenia majetku Poštového múzea /PM/ v Prahe*, s. 5. Datovaný: 22. 5. 1996; signovaný: Dr. Magda Juricová, CSc., poverená vedením DCZT.
- 51 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Inventárne súpisy zbierkových predmetov preberané z DCZT Bratislava – r. 1997. Celý fascikel. Rozsah cca 0,03 bm.
- 52 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Zápis č. 38 z jednání spoločnej komise České pošty, s.p. a Slovenské pošty, s.p. pro účely dělení majetku Poštovního muzea Praha ze dne 26. 6. 97*. Datované: 26. júna 1997, signované: 5 x podpis.
- 53 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Správa o rokovaní*. Datované 29. 5. 1997; signované: PhDr. M. Juricov, CSc.
- 54 A-SP-PM, k. č. V., z/n: Zápisnice z delenia majetku (DCZT Bratislava) r. 1992 – 1997. *Delenie majetku Poštového múzea*. Datované: 5. marca 1997. Signované: Ing. Jarmila Brichtová,

medzi generálnym riaditeľom Českej pošty, š. p. Ing. Jánom Příbylom a generálnym riaditeľom Slovenskej pošty, š. p. Ing. Jánom Jasovským, CSc.,⁵⁵ ktoré sa uskutočnilo v dňoch 17. až 18. marca 1997. V danej veci sa uskutočnilo niekoľko rokovaní, v ktorých je po odchode Magdy Juricovej cítiť citel'ný ústup od pôvodných požiadaviek, keď napríklad Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky *de facto* uznalo nároky českej strany a navrhlo, aby vo veci výtvarných návrhov požadovala slovenská strana adekvátnu náhradu.⁵⁶

Na rokovaníach v Brne 11. februára 1999, ktoré za slovenskú stranu viedla Ing. Jarmila Brichtová a za DC sa zúčastnili PhDr. Štefan Kollár a Mgr. Zuzana Pančuchová, slovenská strana uznala nároky českej strany a upustila od predchádzajúcich žiadostí. Sporným ostal bod, či je, alebo nie je delenie ukončené. Zároveň sa obe strany dohodli na nadštandardnej spolupráci a vzájomnom prístupe k zbierkam.⁵⁷ I keď slovenská strana vzniesla ešte niekoľko pripomienok, celé delenie majetku bolo uzavreté zmluvou o vzájomnej nadštandardnej spolupráci.

Zhodnotenie konečného stavu delenia majetku Poštového múzea v Prahe vyznieva pre Slovensko negatívne. Slovenská strana získala množstvo tlačových listov multiplicitných známok (v tisícoch kusov z každej) prakticky len veľmi málo využiteľných s diskutabilnou historickou hodnotou, ale nezískala takmer žiadny hodnotný trojrozmerný materiál. Viniť za túto skutočnosť českú stranu by bolo nezodpovedné, pretože tá sa správala tak, ako by sa mali správať všetci obyvatelia k vlastnému kultúrnemu dedičstvu. Chybu je potrebné hľadať na slovenskej strane, a to najmä v troch bodoch:

1. neodborne a právne slabo vyriešená vzájomná dohoda o delení majetku, ktorá nechávala veľmi široký priestor na následné špekulácie a kľúčkovanie, čo česká strana, logicky, využila,
2. absencia právnych orgánov Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií (MDPT SR), ako správne konštatuje Štefan Kollár: „*Na tomto mieste s poľutovaním konštatujem, že na rozdiel od Českej pošty, š. p. neboli od začiatku procesu delenia zapojené do tejto činnosti právne útvary MDPT SR alebo SP, š. p.*“⁵⁸

---

vrchná riaditeľka sekcie pošty.

55 A-SP-PM, k. č. VIII., z/n: Delenie majetku, r. 1992 – 1999. *Záznam z rokovania medzi Českou a Slovenskou poštou*. Datované: 17. 3. – 18. 3. 1997. Nesignované.

56 A-SP-PM, k. č. VIII., z/n: Delenie majetku, r. 1992 – 1999. [List] *Pokračovanie delenia Poštového múzea v Prahe*. Datované: 8. 12. 1998, signované: PhDr. Peter Kartous, CSc., riaditeľ.

57 A-SP-PM, k. č. VIII., z/n: Delenie majetku, r. 1992 – 1999. *Zápis z jednání expertní skupiny MDS ČR a MDPT SR k dokončení vyspořádání majetku bývalé ČSFR v oblasti pošt*. Darované: 11. 2. 1999 v Brne. Signované za SR: podpis: Brichtová.

58 A-SP-PM, k. č. VIII., z/n: Delenie majetku, r. 1992 – 1999. *Interné oznámenie: Informácia o rokovaní 11. 2. 1999 v Brne – Česká republika o delení majetku PM Praha*. Datované:

3. vlastný pozvoľný ústup zo slovenských nárokov, ktorý je citeľný najmä po odchode Magdy Juricovej.

Česká strana bola na delenie majetku od začiatku podstatne lepšie pripravená. Je zrejmé, že sa na to pripravovala už dávno pred rozpadom Československa. Slovenská strana získala k 11. februáru 1999 celkovo: 5 620 495 prevažne multiplicitných tuzemských známok v tlačových listoch, 193 134 jednotlivých zahraničných známok (čiastočne duplicitných), 41 trojrozmerných predmetov, 145 kníh, 50 pečatidiel a 432 cenín v starej mene – roky 1945 až 1953. Okrem týchto predmetov slovenská strana prevzala 1 106 ks príležitostných pečiatok so SNM Historickým múzeom (SNM HM) a malo byť ešte odovzdaných 215 kolekcií československých poštových známok.⁵⁹

Prest'ahovanie DCZT z Bratislavy do Banskej Bystrice

K zásadným zmenám došlo v roku 1993. DCZT muselo začať zabezpečovať nové úlohy, ktoré vyplynuli z rozdelenia Československa. Dňa 8. júla 1993 sa konala porada Ministerstva dopravy, spojov a verejných prác Slovenskej republiky a vedenia Slovenskej pošty, š. p., ktorá mala riešiť postavenie DCZT, ako je v dokumente nazývané: „*Poštové múzeum – Dokumentačné centrum*“ a „*Známková tvorba*“. Zaujímavosťou je, že medzi zúčastnenými sa opäť objavuje JUDr. Štefan Gazda vo funkcii vedúceho Dokumentačného centra SP. Z dokumentu vyplýva, že existencia DCZT vo vtedajších priestoroch v Bratislave bola neudržateľná a existovali silné snahy o jeho premiestnenie. Do úvahy prichádzali objekty v Dobšinej,⁶⁰ Trenčíne, v Bratislave na Jarabinkovej ulici a v Trnave. Uvažovalo sa aj o ponechaní centra v priestoroch na Námestí SNP alebo v iných podobne atraktívnych priestoroch v centre Bratislavy.⁶¹ Na depozitné a výstavné účely mal byť využitý objekt „Zámoček“ v Trenčíne a zároveň sa malo vyriešiť trvalé umiestnenie v priestoroch starej pošty na Námestí SNP v Bratislave. V dokumente sa zároveň uvažovalo aj o participácii na projekte a ekonomickej spoluúčasti so Slovenskými telekomunikáciami.⁶² Táto myšlienka sa síce nereaa-

---

22. 2. 1999. Signované: PhDr. Štefan Kollár, vedúci DC SP, š. p.

- 59 A-SP-PM, k. č. VIII., z/n: Delenie majetku, r. 1992 – 1999. *Delenie majetku Poštového múzea Praha po zániku Českej a Slovenskej federatívnej republiky*. Datované: 11. 2. 1999, signované: Štefan Kollár.
- 60 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. [List] *Vec: Ponuka budovy na účely Poštového múzea*. Datovaný: 17. 6. 1993. Signovaný: Garan Ladislav, námestník pre prevádzku.
- 61 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. [List] *Ponuka dokumentácie dodávka, pre Múzeum známok*. Datovaný 25. 4. 1993. Signovaný: nečitateľne.
- 62 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. *Zápis z porady MDSVP SR a vedenia Slovenskej pošty, š. p., o problematike „Poštové múzeum – Dokumentačné centrum“ a „Známková tvorba“*, konanej dňa 8. 7. 1993, s. 1.

lizovala, ale dlho bola v múzeu akceptovaná, čím trieštila zbierkotvornú činnosť. V danom čase sa však nerozhodovalo len o tom, kde by malo byť DC umiestnené, ale aj o jeho postavení a organizačnom začlenení a existencii vôbec.⁶³

V polovici roka dochádza k presťahovaniu DC z priestorov Riaditeľstva pôšt (RP) Bratislava na Námestí SNP, kde malo k dispozícii 203 m² priestoru a 5 miestností, do dočasných priestorov na Pošte Bratislava 55 na Mamatyovej ulici, kde malo nevyhovujúcejšie priestory. Časť zbierok, známky, sa pritom nachádzala v inej budove na Wolkrovej ulici.⁶⁴ Zároveň 16. septembra 1993 bolo rozhodnutím riaditeľa SP, š. p. Ing. Pavla Pažitnaja, č. j. 3881-ONOP-1993,⁶⁵ z pôsobnosti OZ Riaditeľstva pôšt Bratislava vyčlenené Poštové múzeum – dokumentačné centrum a s účinnosťou od 1. októbra 1993 bolo začlenené do pôsobnosti Ústredia SP, š. p. do úseku prevádzkového riaditeľstva, ako účelové stredisko. Jeho názov bol *Dokumentačné centrum a známková tvorba SP, š. p.*⁶⁶ V tomto čase malo DCZT dvoch pracovníkov na trvalý pracovný pomer a jedného, ktorý bol zamestnaný na lehotu určitú a len na polovičný úväzok.⁶⁷ Rozhodnutie malo zároveň znížiť počet pracovníkov na jedného, ale tento zámer sa z dôvodu presťahovania DCZT neuskutočnil. Takýto stav trval až do roku 1995, keď jeden pracovník odišiel do dôchodku a nebol nahradený novým.⁶⁸ Odchádzajúcim pracovníkom bol práve Štefan Gazda, ktorý opustil DCZT ku dňu 31. decembra 1995.⁶⁹ V tom období však DCZT zápasilo aj s ďalšími problémami. Okrem nedostatočného personálneho zabezpečenia i nevhodných a nedostatočných priestorov to bol napríklad aj problém s chýbajúcimi neodovzdanými známkami, ktoré DCZT riešilo súdnou cestou.⁷⁰ Z ďalších materiálov vyplýva,

-
- 63 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. [List] Vec: *Ponuka budovy pre poštové múzeum*. č. j. 2507/93-PR. Datovaný: 1. 6. 1993; signovaný: Ing. Mária Kaducová, riaditeľka odboru pošty.
- 64 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. [List – bez udania] Datovaný: 28. 9. 1994; signovaný PhDr. Magda Juricová, CSc.
- 65 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Organizačno-právne predpisy. *Rozhodnutie riaditeľa SP, š. p., č. j. zn. 3.881_ONOP-1993*. Datované: 16. septembra 1993.
- 66 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. *Rozhodnutie riaditeľa SP, š. p.* Datované: 16. septembra 1993; signované: Ing. Pavol Pažitnaj.
- 67 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Materiál do vedenia riaditeľa SP, š. p.: Návrh možnosti vytvorenia Poštového múzea – informatívna správa*, s. 2.
- 68 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Stav dokumentačného centra a známkovej tvorby /DCZT/*. Materiál ručne datovaný X[?] II. 96, s. 1.
- 69 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. *Odstúpenie od hmotnej zodpovednosti*. Datované: 8. januára 1996; signované: dva nečitateľné podpisy.
- 70 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. [List – bez názvu]. Datovaný: 20. 2. 1996; signovaný PhDr. Magda Juricová, CSc., poverená riadením DCZT.

že nekompletné boli aj dodávky, ktoré zabezpečovali Poštová filatelistická služba (POFIS) a Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií (MDPaT). Magda Juricová niekoľko rokov pravidelne urgovala rôzne nedodané materiály, zvyčajne neúspešne.

Dokumentačné centrum sa od svojho vzniku snažilo profilovať ako múzeum. Niet sa prečo diviť, že tieto snahy časom prerástli do snahy transformácie DC na skutočné múzeum. Potreba vzniku poštového múzea sa ešte viac zvýšila po rozdelení Československa. V zápise z porady Ministerstva dopravy, spojov a verejných prác (MDSVP) SR a vedenia Slovenskej pošty, š. p. zo dňa 8. júla 1993 je už jednoznačne deklarovaná potreba vzniku múzea. V bode jeden sa obe strany dohodli že: „...konštituovaniu Poštového múzea z doterajšieho Dokumentačného centra Slovenskej pošty sa vo vzájomnej zhode odporúča názov Poštové múzeum event. Múzeum Slovenskej pošty z dôvodov zachovania podnikovej príslušnosti tohto subjektu“.⁷¹ Ide o zatiaľ najstarší známy dokument, v ktorom sa uvádza snaha o zriadenie Poštového múzea. V archívnych dokumentoch Poštového múzea sa nachádza aj dokument s číslom 3907/93-ONOP, ktorý navrhuje organizačnú zmenu, a to zmeniť DCZT na Poštové múzeum – účelové stredisko ústredia SP, š. p.⁷² Tento návrh nebol realizovaný, podobne ako nebol realizovaný ani neskorší príslub vedenia SP, š. p., že DCZT zreorganizuje do 1. januára 1996. To sa z dôvodu plánovaného presťahovania do Banskej Bystrice takisto neudialo.⁷³

Na rokovani vedenia Slovenskej pošty, š. p. sa návrh zriadenia Poštového múzea objavil prvýkrát 15. júna 1995. Predložil ho vtedajší prevádzkový riaditeľ Ing. Dalibor Štefánik.⁷⁴ Podkladový materiál bol spracovaný už v máji 1995. Pripravili ho Ján Schneider, vedúci ODR, a PhDr. Magdaléna Juricová, CSc. z DCZT.⁷⁵ Centrum sa nachádzalo v nevyhovujúcich dočasných priestoroch na pošte v Bratislave 55. Na dané negatívne skutočnosti i hospodársku nesamo-

71 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Organizačno-právne predpisy. *Zápis z porady MDSVP SR a vedenia Slovenskej pošty, š. p., o problematike „Poštové múzeum – Dokumentačné centrum“ a „Známková tvorba“*, konanej dňa 8. 7. 1993, s. 1.

72 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Návrh na zmenu Organizačného poriadku Slovenskej pošty, š. p., č. j. 3907/93-ONOP*. Príloha č. 2, s. 1. Nedatované.

73 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Stav dokumentačného centra a známkovej tvorby /DCZT/*. Materiál ručne datovaný X[?] II. 96., s. 1.

74 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Zápis č. 6 z rokovania vedenia SP, š. p., zo dňa 15. 6. 1995*, str. 5.

75 M. Juricová pôsobila v DCZT minimálne od 28. novembra 1994, keď je v archíve zachovaný ňou podpísaný výpožičný dokument. A-SP-PM, k. č. II., z/n: Zbierkotvorná činnosť a zápožičky r. 1984 – 1997. *Preberací dokument*. Datovaný 28. novembra 1994, signovaný M. Juricová a Ing. Pažitnaj – riaditeľ.

statnosť DCTZ upozorňovala PhDr. Magdaléna Juricová, CSc., napríklad už 28. septembra 1994⁷⁶, ako aj 22. februára 1995.⁷⁷ Okrem zbierkových predmetov, ktoré boli získané v predchádzajúcom období vlastnou iniciatívou, pribudlo do evidencie aj asi 7 000 000 známok z delenia majetku Československa – z obdobia rokov 1918 až 1992 – a známky získané z výmeny členských krajín UPU. Návrh na vytvorenie Poštového múzea predpokladal opätovné získanie priestorov na Pošte 1 v Bratislave na Pugačevovej ulici, pričom sa zachoval aj načrtnutý plán priestorov.⁷⁸

Potreba vzniku Poštového múzea sa javila ako akútna z niekoľkých hľadísk. Predovšetkým, Slovensko nemalo inštitúciu múzejného typu podobného charakteru a DCZT nemohlo plnohodnotne vykonávať všetky múzejné činnosti. Nebolo samostatným hospodárskym subjektom, a preto len ťažko mohlo realizovať rôzne potrebné nákupy. Zároveň sa nemohlo stať členom rôznych domácich a medzinárodných organizácií. V stave, v akom sa DCZT na konci roka 1995 nachádzalo, nebolo schopné zvládnuť naň kladené úlohy. Plánované presťahovanie do Banskej Bystrice však bránilo tieto zmeny vykonať ešte v Bratislave, preto aj odporúčania prípravného výboru zneli, aby sa plánovaná transformácia DCZT na Poštové múzeum vykonala čo najskôr po presťahovaní do Banskej Bystrice. V návrhu bol už obsiahnutý aj návrh rozpočtu na vybavenie priestorov budúceho Poštového múzea, spolu vo výške 2 365 800 Sk. V dokumente je tento rozpočet dôkladne rozpísaný, čo dokumentuje reálnu snahu skutočne zriadiť Poštové múzeum už v Bratislave.⁷⁹ Okrem týchto materiálov sa v archíve PM, v zložke Organizačno-právne predpisy, v krabici I., nachádzajú ako súčasť referátneho hárka (RH) č. 752/1994, útvar PR,⁸⁰ nedatované a nesignované materiály, ako: *Návrh múzejnej dokumentácie oblasti pošty a telekomunikácií*, ďalej v zložke označenej ako *Rok 1995* sa nachádza inak nesignovaný dokument *Návrh štatútu Poštového múzea*⁸¹ a tiež dokument *Návrh Organizačného poriadku*

76 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. [List] adresovaný Jánovi Schneiderovi, vedúcemu odboru. Datovaný 28. 9. 1994.

77 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. [List] adresovaný Jánovi Schneiderovi, vedúcemu odboru. Datovaný 22. februára 1995.

78 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Materiál do vedenia riaditeľa SP, š. p.: Návrh možnosti vytvorenia Poštového múzea – informatívna správa*, s. 1.

79 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Stav dokumentačného centra a známkovvej tvorby /DCZT/*. Materiál ručne datovaný X[?] II. 96., s. 3 a príloha podrobného rozpočtu.

80 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. Vec: *Opatrenie ministra DSVP SR k pridelovaniu poštových známok a cenín*. Súborný materiál. č. 752/1997 útvar PR. Datovanie 9. 4. 1994.

81 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. *Návrh štatútu Poštového múzea*. 2 stra-

Poštového múzea, spracovaný v dvoch verziách.⁸² Spolu so staršími dokumentmi tak materiál dáva jasnú predstavu, v akom stave sa nachádzala snaha zriadiť Poštové múzeum pred presunutím DCZT do Banskej Bystrice. V sledovanom období bola poverená riadením DCZT Magda Juricová, čo dokazuje najmä listová signovaná dokumentácia.⁸³ V júni 1996 vypracovala Ing. Božena Repková materiál pre poradný zbor riaditeľa ŠP, š. p., ktorý predkladal prevádzkový riaditeľ Ľubomír Polievka, s názvom *Plán priestorov pre zriadenie Poštového múzea*.⁸⁴ Návrh týchto priestorov je až na malé drobnosti totožný s priestormi, ktoré Poštové múzeum získalo na druhom poschodí, spolu s priestormi vo vedľajšej budove, kde bola zriadená stála expozícia.

Do konca roka 1996, t. j. ešte pred príchodom DCZT do Banskej Bystrice, bola príprava zriadenia Poštového múzea ukončená. Boli prichystané všetky základné materiály, ktoré čakali už len na schválenie vedením Slovenskej pošty, š. p. Existovali kompletne vypracované návrhy štatútu, organizačného poriadku, rozpísané a rozdelené boli jednotlivé pracovné pozície, stanovená bola aj vnútorná organizačná štruktúra a existovali aj formálne akvizičné plány. Po presťahovaní sídla Slovenskej pošty, š. p. 1. marca 1996 do Banskej Bystrice sa začalo realizovať aj presťahovanie DCZT. Dokumentačné centrum a známková tvorba malo sídliť na druhom poschodí v sídle Slovenskej pošty, a. s. na Partizánskej ceste 9. Dňa 21. januára 1997 sa konala obhliadka priestorov, ktoré boli vyčlenené v uvádzanom materiáli Ing. Boženy Repkovej, za prítomnosti: „...*riaditeľa pre technický a investičný rozvoj, p. Ing. Kubaliaka, prevádzkového riaditeľa, p. Polievku, vedúceho referátu obstarávania, p. Ing. Gajdoša, a pracovníka DCZT, p. PhDr. Kollára*“.⁸⁵ Navrhnuté boli niektoré zmeny, ako umiestnenie depozitárov v inej časti budovy a drobnejšie technické úpravy, inak bol priestor akceptovaný. Následne sa mohol začať realizovať presun DCZT z Bratislavy do Banskej Bystrice.

Vypracované bolo organizačno-technické zabezpečenie presťahovania, ktoré predpokladalo presťahovanie centra v troch fázach:

-
- ny. Nesignované, nedatované. [1995].
- 82 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. *Návrh Organizačného poriadku Poštového múzea*. 3 strany. Nesignované, nedatované. [1995]. Druhá verzia detto.
- 83 A-SP-PM, k. č. II., z/n: Zbierkotvorná činnosť a zápožičky r. 1984 – 1997. [List p. Burianovi] Datovanie: 20. 2. 1996; Signovaný: PhDr. Magda Juricová, poverená vedením DCZT.
- 84 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Návrh na zriadenie pobočky Poštového múzea v Bratislave r. 1981 – 1990; r. 1995, 1996. *Materiál do poštového zboru riaditeľa SP, š. p.: Vec: Plán priestorov pre zriadenie Poštového múzea*. Jún 1996.
- 85 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. *Materiál do Poradného zboru riaditeľa SP, š. p. Vec: Organizačno technické zabezpečenie presťahovania dokumentačného centra Bratislava – Banská Bystrica: Alternatívny návrh*. Datované: január 1997, bez signatúry, príloha č. 1, strana č. 1.

1. presťahovanie trojrozmerného materiálu, dvojrozmerného múzejného materiálu a knižnice do 31. júna 1997;
2. presťahovanie I. časti známok do 30. augusta 1997;
3. presťahovanie II. časti známok do 30. septembra 1997.⁸⁶

Celý projekt sa riadil plánom práce, ktorý vyplýval z opatrenia č. 1.2/RV-97 schváleného v Rade riaditeľov Slovenskej pošty, š. p.⁸⁷ Na rozdiel od pôvodného zámeru sa neotvorila predajňa POFIS-u vo vstupnom priestore budovy a taktiež zostal nevyužitý pozemok pred budovou, parcelné číslo 473/7, ktorý bol pôvodne požadovaný od mesta Banská Bystrica. V danej veci bol oslovený aj primátor PhD. Igor Presperín, CSc.⁸⁸

Pôvodný zámer mal veľké ambície, z ktorých však časť mala skôr utopický charakter (napríklad vybudovanie skanzenu). Dokumentačné centrum nakoniec získalo okrem dvoch miestností prakticky celé druhé poschodie s časťou depozitárnych priestorov na druhom poschodí vedľajšej budovy. Pri hlavnom vchode získalo priestor, kde môže realizovať krátkodobé výstavy, no jeho značnou nevýhodou je nainštalovaný bankomat. Hlavná expozícia bola nainštalovaná vo vedľajšej budove síce so samostatným vchodom, ale v priestoroch neatraktívnych pre verejnosť, neprístupných pre hendikepovaných občanov a na mieste, ktoré svojím prístupom skôr odstrašuje ako láka návštevníka.⁸⁹

I keď boli pridelené priestory a umiestnenie múzea riešené nevhodne (pre návštevníka ide o veľmi neatraktívne priestory na málo turisticky vyťaženom mieste), pričom v archívnych záznamoch sa nenachádza žiadna zmienka o snahe vyriešiť zjavné problémy, je zároveň potrebné konštatovať, že oproti núdzovým podmienkam v Bratislave to bol jednoznačný posun vpred. DCZT získalo väčšie a kvalitnejšie priestory, i keď boli rozhádzané na niekoľkých miestach v budove a okolí.

Pôvodný zámer v roku 1995 napríklad predpokladal, že expozícia histórie poštovníctva bude nainštalovaná v priestore od 100 do 150 m². Počítalo sa s expozíciou poštových známok na ploche 150 m², depozitárne priestory mali byť na ploche 180 m², knižnica a zasadačka mali mať plochu spolu 40 m², pričom

---

86 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. *Organizačno-technické zabezpečenie presťahovania Dokumentačného centra Bratislava – Banská Bystrica*, s. 1.

87 LICHVAR, Leo. *Z dejín poštového múzea*. Rukopis, s. 1.

88 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. [List generálneho riaditeľa, Ing. Jána Jasovského, CSc., primátorovi mesta Banská Bystrica, PhDr. Igorovi Presperínovi, CSc.] Príloha č. 8, bez signovania a datovania.

89 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. *Organizačno technické zabezpečenie presťahovania Dokumentačného centra Bratislava – Banská Bystrica*, s. 1. Prílohy 3 až 5, strany 6 – 8. (Plán rozmiestnenia miestností; Pôdorys expozícinej miestnosti; Návrh plánu výstavnej miestnosti).

do týchto priestorov neboli započítané kancelárie pre zamestnancov.⁹⁰ Tieto priestory sú s pôvodnými v Bratislave neporovnateľné. Slovenská pošta, š. p. investovala značné financie aj do vybavenia DCZT. V tomto smere je možné jednoznačne skonštatovať, že išlo o veľký posun vpred, ktorý sa s predchádzajúcim stavom nedá porovnávať. Vybavenie depozitárov bolo vo svojej dobe špičkovým moderným mobiliárom, ktorý predstihoval väčšinu múzeí na Slovensku. V tomto smere DCZT predstavovalo moderné pracovisko múzejného typu.

K ďalšej zmene v DCTZ došlo prijatím dodatku č. 22, č. j. 2497/1997-SR RNOP, k organizačnému poriadku Slovenskej pošty, š. p., č. j. 3907/93-ONOP, dňa 1. júla 1997. Z Dokumentačného centra a známkovej tvorby sa stalo účelové stredisko s názvom: Dokumentačné centrum SP, š. p.⁹¹ Vedúcou DC bola aj v roku 1997 Magda Juricová.⁹² Prvá výstava, ktorú DC v Banskej Bystrici realizovalo, s názvom *40 rokov známkovej tvorby Jozefa Baláža*, bola otvorená 8. októbra 1997 a od 18. decembra 1997 bolo DC sprístupnené aj verejnosti.⁹³

DAS FORMEN DES POSTAMT-DOKUMENTATIONSZENTRUMS IN BRATISLAVA UND BANSKÁ BYSTRICA IN DEN 80. BIS 90. JAHREN DES 20. JAHRHUNDERTS

RICHARD R. S E N Ć E K

Das Entstehen von Dokumentationszentren war für die einzelnen technischen Bereiche in der Slowakei aus Sicht der Dokumentation und Rettung des Kulturerbes ein sehr weitblickender und progressiver Schritt, welcher den sich stärkenden Druck der tschechischen Seite ausgleichen sollte, die ihre Interessenssphäre und die Quellen ihrer Sammelobjekte oft auch in der Slowakei suchte. So wurden in die Tschechische Republik auf legalem Wege viele Denkmäler ausgefahren, die dem Gesetz über die Teilung des Besitztums nach in die Slowakei zurückkehren sollten. Die meisten dieser Denkmäler kehrten in die Slowakei jedoch nie zurück. Der Grund dafür war die einerseits spekulative und berech-

---

90 A-SP-PM, k. č. IV., z/n: Korešpondencia DCZT Bratislava 1991 – 1997. *Plán priestorov pre zariadenie poštového múzea*. Ručne datovaný: júl 95, nesignovaný.

91 A-SP-PM, k. č. I., z/n: Organizačno-právne predpisy. *Organizačno technické zabezpečenie presťahovania Dokumentačného centra Bratislava – Banská Bystrica. Dodatok č. 22, č. j. 2497/1997-SR RNOP k Organizačnému poriadku Slovenskej pošty, š. p., č. j. 3907/93-ONOP*. Nedatovaný. Signovaný: Ing. Eubomír Polievka.

92 A-SP-PM, k. č. II., z/n: Zbierkotvorná činnosť a zápožičky r. 1984 – 1997. Vnútorý list č. 5/97 DCSP. Datovanie: 22. 7. 1997; signovaný: M. Juricová a tiež ďalší list: A-SP-PM - Krabica č. II. Zložka/Názov písomnosti: Filatelia – r. 1990 – 1997. *Vec: nedodané čs. poštové známky z r. 1992 do DC*. Signované Dr. Magda Juricová.

93 LICHVAR, ref. 87 s. 13.

nende Politik der tschechischen Seite, welche wirkungsvoll die unklaren Formulierungen der Gesetze und Abkommen ausnutzen konnte, aber auch die eigene Gleichgültigkeit und Benevolenz bei den Verhandlungen mit der tschechischen Seite und schließlich auch der eigene Rückzug und das Aufgeben unserer Ansprüche auf das Erbe, zu dem es vor allem nach der Verdrängung der eifrigen Mitarbeiter von den Verhandlungsprozessen kam.

Die Dokumentationszentren erfüllten somit seit ihrem Entstehen gleich einige Funktionen. Sie bildeten vor allem ein eigenes dokumentarisches Unternehmensnetz, welches das Kulturerbe nicht nur vor dem Untergang mit der Zeit schützte, sondern auch vor der legalen Ausfuhr der Denkmäler nach Tschechien. Nach dem Fall des totalitären Regimes gerieren die Zentren in unklare Gewässer der sich formenden kapitalistischen Gesellschaft, wo ihre Position fraglich war und aus wirtschaftlicher Sicht uneffektiv. Nach der Teilung der Tschechoslowakei fiel auch die Konkurrenz im Bereich der Erstellung von Sammlungen seitens der tschechischen Museen weg. Jedoch die Stellung der Gesellschaft, der sich formende neue Staat und die Unternehmen, welche oft um ihre eigene Existenz kämpften, dachten an diese Komponenten der Gesellschaft nicht. Einige von ihnen kämpften gegen ihren eigenen Untergang und ein Teil von ihnen ging auch wirklich unter, wodurch unser Land durch seine eigene Schuld um weiteres wertvolles Kulturerbe gekommen ist. Der Ausweg aus dieser Situation war die Transformation der Dokumentationszentren auf registrierte Museen. Auch das Postamt-Dokumentationszentrum zog wie ein „ungewolltes Kind“ von Bratislava nach Banská Bystrica um, wo es gelungen ist die Bemühung seiner eifrigen Mitarbeiter zu einem erfolgreichen Schluss zu bekommen und wo es als Postmuseum bis heute wirkt.

PhDr. RNDr. Richard R. Senček, PhD.
Slovenská pošta, a. s. Poštové múzeum
Partizánska cesta 9, 975 99 Banská Bystrica
Odborný kurátor
e-mail: Sencek.richard@slposta.sk